

Η ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΦΩΝΗ ΣΤΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ

Ή Η ΜΗΤΕΡΑ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ... ΚΟΡΙΤΣΙΑ ΣΑΣ

ΜΑΡΙΛΕΝΑ ΠΟΛΙΤΟΠΟΥΛΟΥ

Τούτο το κείμενο δείτε το σαν ένα παράξενο εγχείρημα. Σαν μια αναποδιά που δεν έχει γιατριά: να προσπαθείς σε πεζό λόγο να εκφραστείς για πράγματα του προφορικού. Κι ακόμα μια αναποδιά: να πρέπει σε μια δοκιμαϊκή μορφή – που 'ναι αυτή που συνήθως φιλοξενεί το περιοδικό, να γράφεις για τον Γυναικείο Λόγο. Άντε όμως που λένε πως αυτά τα δυό – δοκίμιο = επιστημονικός Λόγος και Γυναικείος Λόγος είναι τα δυό άκρα αντίθετα! Προσθέστε και σ' αυτά την ιδιομορφία να κουβαλάς, σαν δημοσιογράφος, τρία χρόνια, αδιάπτωτης ραδιοφωνικής δημοσιογραφίας, δίχως παρεκτροπές προς τον έντυπο Λόγο. (Πόσο μπορεί ν' αντέξει άραγε κανείς σ' αυτόν τον τόπο να πιστεύει έμπρακτα στη μονοθεσία;) Κι η τελευταία επιρροή, γιατί γι' αυτό πρόκειται, του προφορικού Λόγου στο κείμενο που κρατάτε, είναι πως οι πρώτες – οργανωμένες σκέψεις για τη γυναικεία φωνή στα μέσα μαζικής ενημέρωσης έγιναν για ν' ακουστούν σ' ένα στρογγυλό τραπέζι στο Γαλλικό Ινστιτούτο μέσα στο πλαίσιο του Συνεδρίου για τη γυναίκα στη Μεσόγειο. Θα 'ταν πολύ να σας προτείνω αντί να διαβάσετε τούτες τις γραμμές όπως το υπόλοιπο περιοδικό, να τις διαβάσετε δυνατά, σ' ένα νοητό μικρόφωνο; Αυτό θα 'ταν ο καλύτερος τρόπος να νιώσετε, πρώτα, πόσο δύσκολο πράγμα είναι τα μιλιά τα κείμενα, άρα και να κάνεις ραδιόφωνο –και τηλεόραση– και δεύτερον πόσο σημαντικό πράγμα είναι η φωνή και τη θυμόμαστε, αλίμονο, μόνο στο θέατρο –να 'ναι καλά– και σε καμιά απαγγελία ποιημάτων. Σε άλλους καιρούς θάλεγα και σε κανένα τραγουδάκι – αλλά πια αμφιβάλλω ότι τραγουδάει κανείς απ' όσους αγοράζουν «Σύγχρονα Θέματα». Και με τούτα όλα, σαν εισαγωγή, που δηλώνουν πως ο Προφορικός Λόγος υποσκάπτει την αναλυτική-δοκιμαϊκή γραφή που, ίσως, περιμένατε, ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή:

Μόνο που την αρχή άντε να τη θρείς εκεί που βρίσκεται χωμένη σε ιστορικές συγκυρίες: κοινωνικές σχέσεις, βιολογικές διαφορές και άλλα δυσερμήνευτα. Σημασία έχει πως κάποτε ήρθε η αντιπαράθεση. Και μίλησαν για Γυναικείο Λόγο. Του 'δωσαν και κάποια χαρακτηριστικά – πάντα σε αντιπαράθεση με τον Ανδρικό Λόγο, τον επιστημονικό, τον αυστηρά δομημένο, τον αφηρημένο-ενοιολογικό. Είπαν, λοιπόν, πως ο Γυναικείος Λόγος είναι πιο αυθόρμητος, ελεύθερος, τσουλάει εύκολα προς το φανταστικό, είναι εξομολογητικός και προσωπικός με την αρνητική υπόνοια πως στέκεται στην επιφάνεια. (Εκ των υστέρων, βέβαια, κάποιοι άνδρες της φιλοσοφικής σκέψης ήρθαν να υμνήσουν το βάθος της επιφάνειας, αλλά αυτή η παρένθεση αν δεν κλείσει μας πάει αλλού). Μ' όλ' αυτά τα αμφισβητήσιμα εφόδια, που δημιούργησαν αιώνες εξομολογήσεων με σκαλοπάτια, εξιστόρησης παραμυθιών, κουτσομπολιών με τη γειτόνισσα, οι γυναίκες πέρασαν κάποτε – πολύ πρόσφατα, εδώ που τα λέμε, στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, μαζικά. Άρχισαν να γράφουν, να εκφωνούν, να μιλάνε, να διορθώνουν, να κάνουν τίτλους. Πού έβαλαν τη δική τους σφραγίδα, και πού αντέγραψαν ή αναπαρήγαγαν τον κατεστημένο Λόγο; Κι αυτό όχι μόνο δαν δημοσιογράφοι ή εκδότες αλλά και σαν κοι-

νό. Πώς να ξεχωρίσεις τη γυναικεία φωνή σ' ένα τέτοιο κομψούζιο που είναι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Κάποιες ενδείξεις μόνο που ίσως είναι χρήσιμες σε όποιες ή όποιους αποφασίσουν κάποτε να ερευνηθούν εξαντλητικά από μια τέτοια οπτική γωνία τα του Ελληνικού Τύπου, Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης.

Οι γυναίκες άρχισαν να ενημερώνονται και να ενημερώνουν πολύ πρόσφατα. Μήπως το γυναικείο κοινό έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη των Μέσων; Μήπως αυτό που ήθελε ή κάποιοι νόμισαν πως ήθελε το Γυναικείο κοινό καθόρισε το ύψος του πεζού και προφορικού Λόγου; Μήπως αυτός ο χείμαρρος κουτσομπολιού, ο θρίαμβος του προσωπικού στοιχείου σε συνεντεύξεις και χρονογραφήματα έχει να κάνει με την αύξηση του κοινού κατά 50%, σε γυναίκες (κάτι λιγότερο). Αυτό μπορούσαν οι ίδιες να δώσουν, ή αυτό τους ζητούσαν οι εργοδότες, ή αυτό νόμιζαν πως ταιριάζει στις γυναίκες.

Ολ' αυτά στον Γραπτό Λόγο εμφανίζονται ασαφή και συνθετότερα. Είναι πιο σαφή όμως στην τηλεόραση και στο ραδιόφωνο όπου η φωνή –διατηρεί– τη ζωική δύναμη και μαγεία της. Όπου η σφραγίδα του φύλου είναι σαφής και ανεξίτηλη. Τηλεόραση: Εικόνα-Λόγος. Ραδιόφωνο: Μουσική-Λόγος. Και το Ραδιόφωνο, όπου η ανθρώπινη φωνή είναι κυρίαρχη είναι το ιδανικό μέσο για να προβληματιστείς για τη Γυναικεία Φωνή. Άσε, που μούχει μπει η ιδέα πως πρόκειται για ένα Μέσο Γυναικείο: με χαρακτηριστικά γυναικεία εννοώ ή, έστω, αυτά τα χαρακτηριστικά, που θεωρήθηκαν για κάμποσους αιώνες, γυναικεία: διακριτικότητα, φαντασία, κουβέντα, έμμεση επιβολή.

Και μια και ο λόγος περί Γυναικείου Λόγου προχωρώντας την κουβέντα στη Γυναικεία Φωνή, ας χρησιμοποιήσουμε ένα μέσο που θεωρείται πολύ γυναικείο: την εξομολόγηση, που σημαίνει πως δεν θα προσπαθήσω να καμουφλάρω την προσωπική εμπειρία.

Για πολλά χρόνια είχα τη βεβαιότητα πως έχω μιάν άσχημη, πανάθλια φωνή, όλο κοχοράκια. Μια φωνή τόσο άσχημη που μίλαγα όσο γίνεται πιο σιγά για να μην ακούγεται. Όποτε την ύψωνα, αμάθητη σε τέτοιους τόνους, αισθανόμουν πως ακουγόταν υστερική και η επιβεβαίωση ερχόταν με τα λόγια των άλλων: «Δεν σου πάει να φωνάζεις». Όσπου κάποτε κουβεντιάζοντας με τον Λευτέρη Βογιατζή, ηθοποιό τότε, ηθοποιό και σκηνοθέτη της «Σκηνης» σήμερα, ανακάλυψα νέους κόσμους με την εξής απλή φράση: «Μα δεν υπάρχουν ωραίες και άσχημες φωνές».

Τόχτε σκεφτεί, ποτέ, σ' αλήθεια, πως τα κριτήριά σας για μια φωνή δεν είναι κριτήρια αισθητικά; Είναι πάντα –εκτός κι αν είσατε μουσικολόγοι– κριτήρια κοινωνικά! Η φωνή λειτουργεί, σαν το φίλτρο στο σινεμά. Υποβάλλει το αίσθημα και επιτρέπει την ταύτισή σας με κάποιον ή την απόρριψή του με βάση ένα ανθρώπινο πρότυπο. Αν η φωνή σας –ή η φωνή κάποιου– δεν σας αρέσει είναι γιατί την ταυτίζετε με κάτι που απορρίπτετε. Είναι γιατί η φωνή επενδύει ρόλους. Σκέφτομαι

πως ο ρόλος του σοβαρού ανθρώπου, ο ρόλος του ανθρώπου με κύρος, ο ρόλος του δημοσιογράφου της έγκυρης ενημέρωσης – που μας ενδιαφέρει εδώ – όπως κάθε ρόλος, απαιτεί κι αυτός το κατάλληλο ένδυμα. Μέσο της ενδυματολογίας του Θεάτρου των μέσων μαζικής ενημέρωσης και η Φωνή.

Η φωνή του κύρους – άνθρωπος με κύρος δεν θέλετε να σας απευθύνει το λόγο από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης; – είναι φωνή βαριά, σταθερή, τελικά ανδρική. Η φωνή της ναζιάρας γατούλας είναι φωνή λεπτή, ασταθής, τελικά γυναικεία. Πως λοιπόν με μια φωνή λεπτή και ασταθή να παίζεις τον σοβαρό ρόλο του δημοσιογράφου; Αφήνοντας για λίγο τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ας κάνω μίαν επιστημονική παραπομπή να μην πείτε πως αναφέρομαι μόνο στην απλή φράση του φίλου μου του Λευτέρη. Ο Χέγκελ είχε για τη φωνή του πολιτισμένου ανθρώπου, την καλλιεργημένη (Kultivierthe) φωνή πως είναι φωνή, με τόνο σταθερό, φωνή ομοιογενής, νηφάλια. Η κριτική σ' αυτή την άποψη θα πεί όμως, πως κι αυτή η διάκριση βασίζεται σ' ένα ιδεώδες. Στο ιδεώδες του κεντροευρωπαϊκού πολιτισμού.

Στον χώρο της μουσικής τώρα: Οι τραγουδιστές της όπερας έχουν ονομασίες που κατατάσσουν τις φωνές τους. Έτσι η Κάρμεν είναι δραματική σοπράνο. Στα παραμύθια του Χόφμαν, που ίσως είδατε στη Λυρική, τραγουδάνε τρεις κωμικοί τενόροι. Και τι πιο αποκαλυπτικό ο Ζίγκφριντ είναι ηρωικός τενόρος! Αν δεν είναι τα κριτήρια μιας τέτοιας κατάταξης κοινωνικά και ηθικά δεν ξέρω ποια θα μπορούσαν να είναι. Με βάση κάποιους χαρακτήρες, τελικά, στη ζωή, όπως και στην όπερα, δημιουργήσαμε τα αισθητικά – νομίζαμε! κριτήριά μας για τις ανθρώπινες φωνές. Θα μπορούσα να το πάω πιο μακριά. Η φυσιολογία της φωνής κρύβει ή εκφράζει συναισθήματα και χαρακτηριστικά στοιχεία. Η Μίρκα Γιεμεντζάκη, η ελληνίδα σοπράνο (δραματική κι αυτή) που άφησε την όπερα για τη φωνητική διδασκαλία, και έσπασε φωνητικά την περίφημη «Ορέστεια» του Πέτερ Στάνιν (22 Υπουργείου θέλοντας και καιρού ευνοούντος θα δούμε στις 22 Σεπτεμβρίου στους «βράχους») καταλαβαίνει από τη φωνή σου, αν νιώθεις καλά, αν πονάει ο 5ος ή 6ος σπόνδυλός σου, αν είσαι αυθόρμητος ή εγκεφαλικός. Η Μίρκα καταλαβαίνει αυτά και άλλα πολλά. Εμείς όμως γρί. Όσπου λοιπόν να ανακαλύψουμε και πάλι τη φωνητική αλήθεια, παραμένουμε στα κατεστημένα φωνητικά πρότυπα και με βάση αυτά, οι πιο πολλοί από μας, κρίνουμε.

Πίσω λοιπόν πάλι στο Ραδιόφωνο και τις γυναικείες φωνές του. Η ΦΩΝΗ του ελληνικού ραδιοφώνου είναι η φωνή της Μαρίας Ρεζάν (δεν πάει να μην είναι πια στο Ραδιόφωνο). Κάποτε, Η ΦΩΝΗ του ελληνικού ραδιοφώνου ήταν η φωνή της Τόνιας Καράλη, κι αυτή η σύγκριση αν την κάνετε λέει πολλά. Όμως η φωνή της Μαρίας Ρεζάν είναι μια γυναικεία φωνή; Είναι, βέβαια, μια φωνή γυναικεία, αλλά δεν είναι «γυναικεία φωνή» σύμφωνα με τα καθιερωμένα πρότυπα. Όμως αυτή η φωνή, δίπλα σ' όλα τ' άλλα (ποιότητα, έμπνευση, θάρρος, εκφορά λόγου) ήταν ένα σημαντικό στοιχείο για την καθιέρωσή της. Μια φωνή αντιραδιοφωνική, είπαν, όμως αποδεκτή. Γιατί; Ακριβώς γι' αυτό, φοβάμαι. Γιατί μη όντας «γυναικεία φωνή» της επέτρεψαν, οι συνειδήσεις των ανθρώπων, να χειρίζεται τόσο σοβαρά θέματα. Ενώ μια λεπτή, ευαίσθητη φωνούλα πόσοι την αποδέχονται ακουστικά να μιλάει για «την αγορά του αιώνα»;

Να όμως που μια τέτοιου είδους, αρνητική για τις γυναίκες,

αποδοχή λειτούργησε θετικά. Γιατί η Μαρία Ρεζάν έχει κάτι πολύ, μα πολύ γυναικείο. Ξέρει να διηγείται. Ξέρει να λέει παραμύθια. Μίλαγε 11-12 Κυριακές, όπως η γιαγιά δίπλα στο τζάκι. Μί-λα-γε. Δεν έβγαζε λόγο. Δεν έκανε κήρυγμα, ούτε διάλεξη. Κατάφερε, ίσως, χάρη σ' αυτήν τη μη γυναικεία φωνή, να περάσει μια από τις πιο σημαντικές γυναικείες ιδιότητες: Τον Λόγο του παραμυθιού, καθιερώνοντάς τον απέναντι στον αυστηρό, επιστημονικό Λόγο. Άκουσα μια φίλη δημοσιογράφο να λέει: «Η Ρεζάν είναι η μητέρα του Έθνους. Μας παίρνει κάτω από τις φτερούγες της κάθε Κυριακή, ως μητέρα βάζει τις φωνές σε όποιο απ' τα παιδιά της πήρε τον κακό δρόμο!»

Το επόμενο βήμα, αποδοχής και καθιέρωσης της γυναικείας φωνής είναι να μιλήσουν για «την αγορά του αιώνα» λεπτές, ασταθείς φωνές. Κι εκεί μπορώ να σας καταθέσω την προσωπική μου, πάλι, εμπειρία. Κάμποσοι Έλληνες κατά τη μία και μισή το μεσημέρι, λένε: «Άνοιξε να ακούσουμε τα κορίτσια» τα οποία «κορίτσια» δεν είναι παρά η ζωντανή, καθημερινή εκπομπή του Α' Προγράμματος «Μέρα Μεσημέρι». Τέσσερεις, κυρίαρχες, γυναικείες φωνές σε ένα ραδιοφωνικό μαγκαζίνο. (Άντρας δεν στέριωσε ανάμεσά μας. Το γιατί έχει ενδιαφέρον και δεν είναι απλό. Ένας από τους λόγους πάντως είναι πως δύσκολα ένας άντρας που κάνει καριέρα δημοσιογραφική αντέχει σε μίαν εκπομπή που βασικός της στόχος είναι το σπάσιμο της σοβαροφάνειας. Εναλλακτικές λύσεις πολλές δεν είχαμε γιατί οι άντρες με τα αντίστοιχα προσόντα των γυναικών της εκπομπής – γλώσσες, πτυχία, μεταπτυχιακά, ντοκτορά – «χτυπάνε» από αρχισυνταξία και πάνω). Τα θέματά του το «Μέρα Μεσημέρι» τα αντλεί από την καθημερινότητα. Κουβέντα επί παντός επιστητού, που λέει ο λόγος. Συχνά ψαρεύει μέσα στα γυναικεία προβλήματα, τα λέει, «κάπως» – όπως «κάπως» καταπιάνεται και με τις αυξήσεις στα καύσιμα. Ας πούμε πως μέσα από ένα μικρόφωνο όλα έχουν ειπωθεί με μάτια γυναικεία. Και έχει αναζητηθεί ένας απλός, οικείος τρόπος να ειπωθούν. Είναι αυτό Γυναικείος Λόγος; Δεν έχω ιδέα. Σίγουρα όμως είναι ο τρόπος μιας γυναικείας αναζήτησης στον από ραδιοφώνου Λόγο και στη μέσο ραδιοφώνου επικοινωνία. Κι είναι σίγουρα μια εκπομπή που ακούνε πολλές γυναίκες. Μας ακούνε να μιλάμε για όλα, επειδή μιλάμε και για τα δικά τους ή αυτά που τις έμαθαν πως είναι δικά τους. Κι έτσι ξαφνικά, ανακαλύπτω πως πρόκειται για τη γυναικεία εκπομπή, όπως παλιά την είχα σχεδιάσει στο χαρτί και ποτέ δεν εγκρίθηκε. Πέρασε κατά λάθος. Επειδή κανείς δεν κατάλαβε τι θα κάναμε μια και μείς δεν το ξέραμε. Κάναμε κατά λάθος – εξεπλητθές –, από ένστικτο, αυτό που πίστευα πάντα πως πρέπει να είναι ο στόχος του γυναικείου κινήματος: να μιλήσουν οι γυναίκες για όλα. Να γίνουν αποδεκτές. Ν' ακουστούν από γυναίκες και άντρες. Εκεί τα καταφέραμε. Οι «γυναικείες», λεπτές, άλλοτε ολίγον υστερικές, χαμηλές, διακριτικές, ασταθείς φωνές μας μιλήσαν για: τον Λίβανο, για τον ρόλο των σοκρόδων στην υγεία μας, τις διαφημίσεις για σερβιέτες, τον Γκοντάρ, τις γλάστρες στα μπαλκόνια, τα μπε-μπέ φώτα και τη Μπέ-Μπέ και ακούστηκαν από γυναίκες και άντρες με την ίδια ευχαρίστηση ή δυσσάρεσκεια.

Το ραδιόφωνο είναι το πιο διακριτικό, άνετο, το πιο πλουραλιστικό από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, θα διαβάσετε στα

νται πολλές φορές πρωτοποριακές ταινίες αλλά να αγοράζονται παλιές και ξεπερασμένες.

Με τα νέα κριτήρια μπόρεσαν να ενταχθούν στο πρόγραμμα νέες σειρές ή ταινίες, με θέματα όπως οικολογία - περιβάλλον, πρόληψη - υγεία, σεξουαλική αγωγή, ξένες γλώσσες κλπ.

Προοπτικές

Η προσπάθεια για αναμόρφωση του προγράμματος είχε επιτυχία. Η εκπαιδευτική τηλεόραση άρχισε να αποκτά πάλι «οπαδούς» και ιδιαίτερα στον κόσμο των ενηλίκων. Ένα μεγάλο μέρος της επιτυχίας αυτής οφείλεται στα μαθήματα ξένων γλωσσών. Για να υπάρξουν όμως και άλλες επιτυχίες στο μέλλον, πιο ουσιαστικές, μετρήσιμες, που θα βοηθήσουν να σταθεροποιηθεί και να αναπτυχθεί η εκπαιδευτική τηλεόραση, χρειάζεται να γίνει αυτοδύναμη.

Σε άλλες χώρες η εκπαιδευτική τηλεόραση είναι η μικρογραφία ενός ραδιο-τηλεοπτικού οργανισμού. Έχει όλα τα μέσα στη διάθεσή της για το σχεδιασμό - την παραγωγή - την αξιοποίηση και την αξιολόγηση εκπαιδευτικών ταινιών.

Στη χώρα μας η εκπαιδευτική τηλεόραση δεν διαθέτει δικά της τεχνικά μέσα και είναι υποχρεωμένη να καλύπτει τις ανάγκες της περιστασιακά, δηλαδή όταν περισσεύουν τεχνικά μέσα από το γενικό πρόγραμμα της ΕΡΤ 1. Επειδή όμως η ΕΡΤ 1 για την κάλυψη των ιδικών της αναγκών, υποχρεώνεται συχνά να προσφεύγει σε ιδιωτικά στούντιο, γίνεται κατανοητό πόσο μεγάλες είναι οι δυσκολίες για την επεξεργασία των ταινιών της εκπαιδευτικής τηλεόρασης. Είναι όμως γνωστό, ότι υπάρχουν υπουργεία ή φορείς που διαθέτουν δικά τους τεχνικά μέσα για την παραγωγή επιμορφωτικών ταινιών (π.χ. Υπουργείο Γεωργίας) σε αντίθεση με την εκπαιδευτική τηλεόραση που δεν έχει στοιχειώδη τεχνικά μέσα για την κάλυψη των αναγκών της. Αν σκεφτεί κανείς ότι η εκπαιδευτική τηλεόραση έχει μοναδικό στόχο την πολύπλευρη μόρφωση και επιμόρφωση του λαού μας, είναι πολύ κρίμα να μη διαθέτει όλα τα απαιτούμενα μέσα για να εκπληρώσει το σκοπό της.

Βιβλιογραφία

- Θ. Καρζή, «Τηλεόραση και Παιδεία».
Hans-Peter Steimle, «Die Paedagogische problematik des schulfernsehens».
H. Heinrich, «Unterrichtsfernsehen, Illusion und wirklichkeit».
H. Magnus Enzensberger, «Baukasten zu einer theorie der medien». Kursbuch, band II.

Συνέχεια από σελ. 48

περι-μέσων μαζικής ενημέρωσης συγγράμματα. Κι είναι πλουραλιστικό γιατί μέσα από τους ελεύθερους συνεργάτες δίνει το λόγο σε μειονότητες της κοινωνικής διάρθρωσης. Δίνει έτσι το λόγο και στη μεγαλύτερη μειονότητα, την μειονότητα του 52%: τις γυναίκες. Κι αν πριν, παίζοντας, χαρακτήρισα το ραδιόφωνο μέσο γυναικείο, κλείνοντας τούτες τις γραμμένες κουβέντες τολμώ να παραθέσω κι άλλα «γυναικεία» χαρακτηριστικά του. Το ραδιόφωνο απαιτεί μια σαφή και άμεση έκφραση της ανάγκης για επικοινωνία. Αυτό δεν κατατρίβει και τις γυναίκες; Το ραδιόφωνο απαιτεί να έχεις συνείδηση πως μιλάς σε κάποιον. Να τον κοιτάς, νοητά, στα μάτια. Να του πιάνεις το χέρι. Δεν είναι για θεωρίες το ραδιόφωνο, τουλάχιστον σήμερα πια. Κι είναι ακόμα ένα μέσο για γυναίκες. Γιατί οι γυναίκες δεν έχουν, ακόμα, στην πλειοψηφία τους εξοικειωθεί με το γραπτό, με την εφημερίδα. Κι έχουν μάθει να χρησιμοποιούν διαφορετικά το χρόνο τους. Το ραδιόφωνο τους επιτρέπει να αλλάζουν πάνες και να παρακολουθούν. Να μαγειρεύουν και ν' ακούν. Δεν έμαθαν, ακόμα, νάχουν ελεύθερο χρόνο και το ραδιόφωνο τις συντροφεύει, τις ενημερώνει δίχως ενοχές πως από κάποιον στερούν τις υπηρεσίες τους. Είναι βολικό το ραδιόφωνο, όπως κι εκείνες.

Ως κατακλείδα, που λένε: Η ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΦΩΝΗ σφράγισε το ραδιόφωνο. Κι ελπίζω η Άννα να μην έχει δίκιο που μούλεγε λίγο πριν δώσω στα «Σ.Θ» τούτο το κείμενο: Για όνομα του Θεού τι τα ανασκαλεύεις αυτά; Άστα να υπάρχουν, να κυλάνε, χωρίς να γράφονται και να γίνονται συνείδηση. Υποκύπτεις σε κατεστημένα μέσα έκφρασης. ΚΙΝΔΥΝΟΣ.